

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2026

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2026 (RP 99/2025 rd): Ärendet har lämnats till lagutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 27.10.2025.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Niina Huotari, finansministeriet
- budgetråd Niina Puolusmäki, justitieministeriet
- överdirektör Pasi Kumpula, Domstolsverket
- direktör Raimo Ahola, Domstolsverket
- riksåklagare Ari-Pekka Koivisto, Åklagarmyndigheten
- generaldirektör Anna Arola-Järvi, Brottspåföljdsmyndigheten
- ekonomidirektör Sanna Appelberg, Rättstjänstverket
- riksfogde Veikko Minkinen, Utsökningsverket.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Brottsofferjouren
- Suomen Syyttäjäyhdistys ry
- Finlands domareförbund rf
- Vankilavirkailijain Liitto VVL ry.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Lagutskottet behandlar budgetpropositionen för 2026 till den del som gäller anslagen inom justitieministeriets förvaltningsområde med avseende på lagutskottets ansvarsområde. Dessutom yttrar sig utskottet om anslagsläget inom förvaltningsområdet på längre sikt än nästa år.

Utlåtande LaUU 7/2025 rd

Budgetpropositionen för 2026

Anslagsläget som helhet. Justitieministeriets förvaltningsområde föreslås få sammanlagt cirka 1,2 miljarder euro i anslag för 2026. Det är ungefär 37 miljoner euro mer än i den ordinarie budgeten för innevarande år, om man inte beaktar valutgifterna som varierar från år till år.

Anslagsnivån inom förvaltningsområdet har stärkts under ramperioden. Bakgrunden till detta är den redogörelse för rättsvården (SRR 13/2022 rd — LaUB 31/2022 rd) som utarbetades i slutet av förra valperioden. I redogörelsen utreds verksamhetsförutsättningarna för justitieministeriets förvaltningsområde på bred front och konstateras att det råder ett finansieringsunderskott för skötseln av de uppgifter som hör till förvaltningsområdet. Från och med 2027 uppgår det permanenta tilläggsanslaget för att trygga rättsvården till 75 miljoner euro. I budgetpropositionen för 2026 är tilläggsanslagen för att trygga rättsvården 80 miljoner euro och de omfattar även finansiering för att arbeta ärendebalansen. Dessa tilläggsanslag riktas särskilt till domstolar, åklagare, verkställighet av straff, utsökning och rättstjänster.

Med hänvisning till sina tidigare ställningstaganden anser lagutskottet att de permanenta anslagsökningarna för rättsvården är ytterst viktiga (se bl.a. LaUB 1/2025 rd, LaUU 17/2024 rd, s. 2, LaUU 11/2024 rd, LaUU 14/2023 rd, s. 2—4, och LaUU 31/2022 rd, s. 12). Det är nödvändigt att åtgärda finansieringsunderskottet inom förvaltningsområdet för att trygga rättsvårdens verksamhetsförutsättningar, förkorta behandlingstiderna och minska personalens arbetsbörda.

Resursläget skärps dock av de besparingar och nedskärningar som riktas till förvaltningsområdet samt den kraftiga ökningen av IKT- och lokalkostnaderna liksom också av riktlinjerna om att inga tilläggsresurser i regel riktas till uppgifter som grundar sig på ny lagstiftning. Den kraftiga ökningen av IKT-utgifterna beror enligt uppgift på flera orsaker, såsom den allmänna höjningen av kostnadsnivån och den ökade digitaliseringen. Cirka hälften av IKT-utgifterna orsakas av Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtoris tjänster, som baserar sig på ett avtal mellan Rättsregistercentralen och Valtori. Aktörerna inom rättsvården står själva inte i direkt avtalsförhållande till Valtori, och därför är det mycket utmanande för aktörerna inom rättsvården att styra och förvalta IKT-tjänsterna och kostnaderna för dem. Ett ytterligare problem är eftersläpningen i Valtoris fakturering. Lagutskottet anser att ökningen av IKT-kostnaderna bör dämpas effektivare än för närvarande. Styrningen och förvaltningen av IKT-tjänsterna bör därför utvecklas och effektiviseras. Här lyfter utskottet fram även informationssystemprojektet AIPA, eftersom det utöver att införandet av systemet har fördröjts och systemet har blivit betydligt dyrare än väntat också är förknippat med allvarliga funktionella brister och funktionsstörningar. Systemet bör således under de närmaste åren bättras på och utvecklas ytterligare, vilket också kräver finansiering. Det är också problematiskt att det i regel inte anvisas tilläggsresurser för nya lagstadgade uppgifter, eftersom de nya uppgifterna ökar antalet ärenden och arbetsmängden, och rättsvården redan är hårt belastad och behandlingstiderna för ärendena är långa. Med hänvisning till det som sagts tidigare anser utskottet det vara viktigt att de ekonomiska konsekvenserna av lagändringarna beaktas på behörigt sätt i anslagen till aktörerna inom rättsvården (se LaUU 1/2025 rd, s. 2).

Trots det skärpta handlingsutrymmet beräknas rättsvården nästa år i sin helhet förbli funktionsduglig tack vare redogörelsens finansiering till rättsvården. Utskottet anser att det är mycket vik-

Utlåtande LaUU 7/2025 rd

tigt. Utsökningsväsendets och Brottspåföljdsmyndighetens anslag är dock förenade med betydande utmaningar, som behandlas närmare nedan.

Utsökningsverket. Finansieringsläget inom utsökningsväsendet är mycket utmanande. Den akuta utmaningen orsakas särskilt av försäljningen av lägenheter och fastigheter eftersom den ekonomiska helhetssituationen har lett till att antalet objekt som kommer till utsökningsförsäljning har ökat betydligt och realiseringarna har anhopats. En försenad försäljning ökar kostnaderna för underhållet av försäljningsobjektet och ökar risken för att objektets värde sjunker och försämrar gäldenärernas och borgenärernas ställning. Det är ett akut problem och Utsökningsverket skulle behöva ett tilläggsanslag av engångsnatur för att lösa det.

Också sanktionerna mot Ryssland sysselsätter Utsökningsverket i betydande grad. Utsökningsverket har inte anvisats tilläggsfinansiering för sanktionsverksamheten, och därför täcks kostnaderna för sanktionsverksamheten genom finansieringen av den så kallade normala verksamheten. Detta har klart försämrat möjligheterna för enheten för specialverkställighet att fullgöra sina grundläggande uppgifter i bekämpningen av svart ekonomi och förverkligandet av straffansvaret (se bl.a. LaUU 1/2025 rd och de tidigare utlåtanden som nämns där).

Med hänvisning till det som sägs ovan anser lagutskottet att det är viktigt att garantera Utsökningsverkets verksamhetsmöjligheter.

Brottspåföljdsmyndigheten. I budgetpropositionen anvisas Brottspåföljdsmyndigheten tilläggsanslag eftersom antalet fångar ökar på grund av de skärpta straffen. Trots det beviljade tilläggsanslaget utgör de knappa ekonomiska resurserna och personalresurserna samt det otillräckliga antalet fängplatser enligt uppgift en betydande risk för Brottspåföljdsmyndighetens verksamhet. Också möjligheterna att erbjuda rehabiliterande verksamhet som siktar på en brottsfri livsstil har försämrats.

Lagutskottet betonar vikten av att trygga Brottspåföljdsmyndighetens verksamhetsförutsättningar. Lagutskottet upprepar sin tidigare ståndpunkt att de otillräckliga resurserna utgör en betydande risk för Brottspåföljdsmyndighetens verksamhet, säkerheten vid verkställigheten av straff och säkerheten i arbetet (se LaUU 1/2025 rd, LaUU 17/2024 rd, LaUU 11/2024 rd, LaUU 14/2023 rd och LaUB 31/2022 rd, s. 3, och de tidigare ställningstaganden som det hänvisas till där). Det är också viktigt att se till att fångarna får missbrukar- och mentalvård och att tjänsterna fortsätter efter verkställigheten av straffet.

Anslagsläget efter 2026

Även om rättsvården beräknas vara funktionsduglig i sin helhet nästa år, bedöms situationen bli sämre efter det. Enligt de bedömningar som utskottet fått kommer målen i redogörelsen sannolikt inte att nå trots de permanenta tilläggsanslag som anvisats för att trygga rättsvården.

Enligt uppgift har rättsvårdens omvärld förändrats sedan redogörelsen för rättsvården bereddes. Till exempel har antalet ärenden som kommer till åklagarna för behandling ökat. Det beror på de ökade resurserna för polisen och på allokeringen till brottsutredning. Motsvarande tillägg har inte riktats till andra aktörer i straffprocesskedjan, vilket har negativa konsekvenser för straffprocess-

Utlåtande LaUU 7/2025 rd

kedjans funktion och snabbhet. Åklagarväsendet bedömer att de ökade ärendena, anslagsnedskärningarna och de kraftigt ökade IKT-utgifterna innebär att målen i redogörelsen för rättsvården inte kan nås med de nuvarande resurserna.

Också antalet ärenden som är anhängiga vid domstolsväsendet och de genomsnittliga behandlingstiderna är enligt utredning fortfarande höga, ärendebalansen har varit stor länge och anhopningen av ärenden har ännu inte kunnat avhjälpas trots tilläggsanslaget för att trygga rättsvården. De behandlingstider som uppställts som mål i redogörelsen för rättsvården kommer således sannolikt inte att nås. Den betydande minskningen av anslagen under de kommande åren kommer att försvåra situationen avsevärt.

Mot bakgrund av det som sägs ovan uttrycker lagutskottet allvarlig oro över hur anslagen inom justitieministeriets förvaltningsområde ska räcka till på längre sikt än nästa år och anser därför att det är befogat att särskilt påpeka att de ökade besparingarna inom förvaltningsområdet, kostnadsökningen och den tilläggsfinansiering som redan tidigare anvisats polisens verksamhet påverkar uppnåendet av målen i redogörelsen för rättsvården. Också i statsrådets redogörelse för den inre säkerheten (SRR 6/2025 rd) som regeringen nyligen lämnade till riksdagen föreslås ett mål om att öka polisens operativa personal som sträcker sig över valperioderna. Utskottet yttrar sig separat om redogörelsen men påpekar i detta sammanhang att ökningen av antalet poliser som riktas till brottsutredning oundvikligen leder till att belastningen på hela straffprocesskedjan ökar när antalet ärenden och arbetsmängden för aktörerna inom rättsvården (åklagarna, domstolarna, rättshjälpen, Utsökningsverket, Rättsregistercentralen och Brottspåföljdsmyndigheten) ökar.

Lagutskottet betonar med hänvisning till sina många tidigare ställningstaganden vikten av att hela straffprocesskedjan tilldelas proportionerliga och tillräckliga resurser (se bl.a. LaUU 1/2025 rd och de tidigare ställningstaganden som nämns där). Allokeringen av tilläggsresurser endast till polisen i början av straffprocesskedjan inom inrikesministeriets förvaltningsområde belastar verksamheten i senare skeden av kedjan, vars aktörer hör till justitieministeriets förvaltningsområde. På motsvarande sätt inverkar exempelvis avarbetandet av ärendebalansen vid Migrationsverket inom inrikesministeriets förvaltningsområde på förvaltningsdomstolarna inom justitieministeriets förvaltningsområde. Utskottet betonar vikten av samarbete mellan olika ministerier och myndigheter vid allokeringen av resurser och verksamhet i de tvärsektoriella behandlingskedjorna.

I och med höjningen av brottsofferavgifterna innehåller budgetpropositionen för nästa år tilläggsanslag för stödtjänster för brottsoffer, vilket är positivt. Utskottet är dock oroat över hur finansieringen ska räcka till på längre sikt, eftersom finansieringen av tjänsterna tidigare har skurits ner och de nya EU-förpliktelserna kommer att påverka stödtjänsterna och deras finansieringsbehov under de närmaste åren. Utskottet uttrycker också sin oro över konsekvenserna av nedskärningarna i understöden till organisationerna inom justitieministeriets förvaltningsområde.

Nästa redogörelse för rättsvården lämnas till riksdagen hösten nästa år. Utskottet förutsätter att man i redogörelsen noggrant behandlar hur målen i redogörelsen har uppfyllts och åtgärderna genomförts samt bedömer framtida behov av finansiering och utveckling av verksamheten.

Utlåtande LaUU 7/2025 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 9.10.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juho Eerola saf
vice ordförande Sandra Bergqvist sv
medlem Pekka Aittakumpu saf
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Pia Hiltunen sd
medlem Aleksi Jäntti saml
medlem Mari Kaunistola saml
medlem Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Jani Kokko sd
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Susanne Päivärinta saml
medlem Mika Riipi cent
medlem Joakim Vigelius saf.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.